

Bacheloroppgave

IDR600 Sport Management

En studie av Norges G15-landslag i fotball, og forholdet mellom talentselektering og relativ alderseffekt

Forfattere: Vazjwar Matin & Kushtrim Dreshaj

Totalt antall sider inkludert forsiden: 28

Molde, 23.05.2014

Høgskolen i Molde
Vitenskapelig høyskole i logistikk

Obligatorisk egenerklæring/gruppeerklæring

Den enkelte student er selv ansvarlig for å sette seg inn i hva som er lovlige hjelpemidler, retningslinjer for bruk av disse og regler om kildebruk. Erklæringen skal bevisstgjøre studentene på deres ansvar og hvilke konsekvenser fusk kan medføre. Manglende erklæring fritar ikke studentene fra sitt ansvar.

Du/ dere fyller ut erklæringen ved å klikke i ruten til høyre for den enkelte del 1-6:		
1.	Jeg/vi erklærer herved at min/vår besvarelse er mitt/vårt eget arbeid, og at jeg/vi ikke har brukt andre kilder eller har mottatt annen hjelp enn det som er nevnt i besvarelsen.	☒
2.	Jeg/vi erklærer videre at denne besvarelsen: <ul style="list-style-type: none">• ikke har vært brukt til annen eksamen ved annen avdeling/universitet/høgskole innenlands eller utenlands.• ikke refererer til andres arbeid uten at det er oppgitt.• ikke refererer til eget tidligere arbeid uten at det er oppgitt.• har alle referansene oppgitt i litteraturlisten.• ikke er en kopi, duplikat eller avskrift av andres arbeid eller besvarelse.	☒
3.	Jeg/vi er kjent med at brudd på ovennevnte er å <u>betrakte som fusk</u> og kan medføre annullering av eksamen og utestengelse fra universiteter og høgskoler i Norge, jf. Universitets- og høgskoleloven §§4-7 og 4-8 og Forskrift om eksamen §§14 og 15.	☒
4.	Jeg/vi er kjent med at alle innleverte oppgaver kan bli plagiatkontrollert i Ephorus, se Retningslinjer for elektronisk innlevering og publisering av studiepoenggivende studentoppgaver	☒
5.	Jeg/vi er kjent med at høgskolen vil behandle alle saker hvor det forligger mistanke om fusk etter høgskolens retningslinjer for behandling av saker om fusk	☒
6.	Jeg/vi har satt oss inn i regler og retningslinjer i bruk av kilder og referanser på biblioteket sine nettsider	☒

Publiseringsavtale

Studiepoeng: 15

Veileder: Geir Oterhals

Fullmakt til elektronisk publisering av oppgaven

Forfatter(ne) har opphavsrett til oppgaven. Det betyr blant annet enerett til å gjøre verket tilgjengelig for allmennheten (Åndsverkloven, §2).

Alle oppgaver som fyller kriteriene vil bli registrert og publisert i Brage HiM med forfatter(ne)s godkjennelse.

Oppgaver som er unntatt offentlighet eller båndlagt vil ikke bli publisert.

Jeg/vi gir herved Høgskolen i Molde en vederlagsfri rett til å gjøre oppgaven tilgjengelig for elektronisk publisering:

☒ ja ☐ nei

Er oppgaven båndlagt (konfidensiell)?

☐ ja ☒ nei

(Båndleggingsavtale må fylles ut)

- Hvis ja:

Kan oppgaven publiseres når båndleggingsperioden er over?

☐ ja ☒ nei

Er oppgaven unntatt offentlighet?

☐ ja ☒ nei

(inneholder taushetsbelagt informasjon. Jfr. Offl. §13/Fvl. §13)

Dato: 21.05.2014

Forord

Denne bacheloroppgaven er en avsluttende del i det 3-årige bachelorstudiet, Sport Management ved Høgskolen i Molde. Vi er to studenter som har gått fra å være vanlige klassekamerater til å bli bestekompiser etter tre år sammen.

Ettersom at vi har jobbet sammen med andre oppgaver tidligere i studiet og samarbeidet har vært glimrende, bestemte vi oss for å skrive denne avsluttende bacheloroppgaven sammen.

Vi har stor interesse for fotball generelt og talentutviklingsarbeid i denne idretten. Når vi endelig fikk sjansen til å forske på noe som interesserer oss, tok vi kontakt og diskuterte med vår veileder, Geir Oterhals, om hvilket tema innenfor fotball ville være spennende å forske på. Det endelige valget falt på forholdet mellom talentselektering og den relative alderseffekten i Norges G15-landslag.

Vi vil først og fremst takke vår veileder, Geir Oterhals som har brukt utallige timer på å hjelpe og veilede oss gjennom hele oppgaven. Med både hjelp på språkdelen, strukturen på oppgaven og gode ideer underveis, ble oppgaven vår forsterket i mye større grad.

Vi vil også takke vår medstudent, Daniel Bertheussen, for korrekturlesing av denne oppgaven.

Tilslutt vil vi takke familiene våre som hele tiden har stilt opp for oss og gjort borte tilværelsen mye enklere.

Kushtrim Dreshaj og Vazjwar Matin

21.05.2014

Innholdsfortegnelse

1. Innledning.....	2
1.1 Problemstilling.....	3
2. Teori.....	4
2.1 Hva er talent?.....	4
2.2 Talentidentifisering.....	4
2.3 Talentselektering.....	6
2.4 Norgesherrelandslag i fotball.....	7
2.5 Den relative alderseffekten	8
2.6 Tidligere forskning.....	9
3. Metode.....	10
3.1 Valg av metode.....	10
4. Resultat analyse av G15-landslaget.....	13
5. Drøfting – Diskusjon.....	18
5.1 Eksisterer RAE i norsk fotball?.....	18
5.2 Hvor langt nådde G15-landslagsspillerne i perioden 2003-2006?.....	18
5.3 Den relative alderseffekten i forhold til oppnådd nivå.....	20
5.4 Hvordan bør talentidentifisering og talentselektering i Norge endres?.....	21
6. Avslutning.....	22
6.1 Konklusjon.....	22
7. Litteraturliste	23

1.0 Innledning

I de siste årene har temaet talentselektering og den relative alderseffekten vært et hett tema i norsk og internasjonal fotball. Talentselektering vil si å velge ut en gruppe utøvere som passer best inn i et lags kultur og struktur. Det kan for eksempel være på et landslag, kretslag, fotballakademi eller klubb lag (Engevik og Eggen 2009). Kulturen og strukturen til idrettslagene er ulike, og dette fører til ulike krav når det gjelder selektering av talent. Jacobsen (2013) definerer kultur som regler og normer innad i et idrettslag, som er felles for alle medlemmer. Det kan være alt fra faste rutiner før en konkurranse, til det å ha respekt for hverandre. Collins (2011) vektlegger at et idrettslag står fritt i hvordan de vil forme sin struktur ved talentselektering, men presenterer videre at strukturen bør formes ut i fra The «Five Rings», som er en modell over ferdighetene et talent bør besitte.

Ferdighetene i The «Five Rings» modellen er følgende: 1. movement skills: det er bevegelses ferdigheter som kreves i idretten. 2. Technical/Tactical: besitte tekniske og taktiske ferdigheter som kan utvikles ved trening. 3. Lifestyle and support: livstil og støtte fra familie er viktig med tanke på framtidige resultater. 4. Psycho-behavioural skills: det å ha gode holdninger og være mentalt forberedt på nedturer. 5. Physical conditioning: fysiske tilstanden til talentet (Fart, styrke, utholdenhet) (Collins 2011). Disse ferdighetene danner en grunnmur til å se potensialet i et talent, og til videre utvikling.

Ved talentselektering i tidlig alder har det vist seg at fenomenet relativ alderseffekt (RAE) ofte oppstår. Den relative alderseffekten (RAE) er en lineær sammenheng mellom fødselsmåned og selektering av spillere (Barnsley et al. 1985). Da de første RAE studiene ble gjort i Canada, ble det lagt merke til at de fleste spillerne som spilte på hockeylaget Lethbridge Broncos junior, var født tidlig på året (Grondin 1984 & Barnsley 1985). Dette studiet la grunnlaget for den videre forskningen på talentsleksjon og RAE. For å undersøke om utøvere velges på bakgrunn av talent eller alder, benyttes en metode der en aldersgruppe er delt inn i fire kvartaler: januar – mars (1.kvartal), april – juni (2.kvartal), juli – september (3.kvartal) og oktober- desember (4.kvartal) (Peterson 2011 og Pettersson 2013). I senere tid har forskere benyttet seg av denne metoden for å undersøke RAE.

1.1 Problemstilling

Peterson (2011) har undersøkt talentselektering og RAE hos barn og unge i svensk fotball. Resultater fra studiet viser at flesteparten av talentene som ble selektert, er født i første kvartal, mens veldig få er født i fjerde kvartal (figur 2) (Peterson 2011). Peterson (2001) hevder derfor at i den svenske talentselekteringsmodellen i fotball er den en tendens til at det er spillere som har et fortrinn i fysisk modenhet som blir selektert. De som er født i fjerde kvartal blir ikke satset på. Peterson (2011) går langt i å hevde at dette er en form for talentavvikling. Haulan og Sæther (2011) har utført en tilsvarende studie av norske landslagsspillere på G-15-U21 i 2009 som de fant RAE på.

Det er identifisert RAE både i svensk og norsk fotball. Det er til nå ikke foretatt en analyse av hvor høyt nivå spillere som er valgt ut til aldersbestemte landslag når i løpet av karrieren.

Tor Ole Skullerud ble i DB i 2006 bedt om å vurdere Fotball-Norges 30 største talenter (Sonstad 2006). I 2012 ble det gjort en evaluering av de 30 spillerne som Skullerud mente var landets beste talenter i året 2006. I denne evalueringen kom det fram at kun 5 av de 30 spillerne var blitt etablert i Tippeligaen (Norges øverste divisjon i herrefotball), mens ingen var på landslaget (Kvam 2012). Dette studiet framstilte kun hvor langt spillerne nådde uavhengig av fødselsmåned. Kan det være slik at de unge spillerne som Skullerud anså som talent, i stor grad var født tidlig på året og dermed hadde fysisk fortrinn?

Dette journalistiske arbeidet, og forskning gjort på RAE dannet grunnlag for en forskning på dette temaet. Dette studiet blir en videreføring av forskningene gjort av Peterson (2011), Haulan og Sæther (2011), og Sonstad (2006) hvor det både blir forsket på RAE og hvor langt spillerne når. I dette studiet blir det G15-landslaget i perioden 2003-2006 undersøkt i forhold til når på året talentene er født og hvilken betydning det har på hvor langt dem når.

Dette er en forskning som ikke er blitt gjort tidligere, og valget falt på denne todelte problemstillingen:

1. De av spillerne som har vært på G15-landslaget i perioden 2003-2006, hvilket nivå nådde de?
2. Dersom det observeres RAE på spillerne på G15-landslaget i perioden 2003-2006, er det da sammenheng mellom hvilket nivå man når og når man er født på året?

2.0 Teori

I dette kapittelet vil det bli presentert hva et fotballtalent er, og hva begrepene talentidentifikasjon og talentselektering går ut på. Deretter vil det komme en kort beskrivelse om historien og systemet til Norges herrelandslag i fotball, hva den relative alderseffekten (RAE) er og en redegjørelse for tidligere forskning på området.

2.1 *Hva er et fotballtalent?*

Howe et al. (1998) (i William & Reilly 2000) hevder at talent har flere egenskaper. Et talent kan være preget av egenskaper som er genetisk overførbare og delvis medfødt. Videre hevder Howe et al. (1998) (i William & Reilly 2000) at et talent kan være lite synlig i tidlig alder, men at talentet blir synliggjort ved hardt arbeid og vilje. Dermed eksisterer det to ulike talenttyper, medfødt talent og treningstalent.

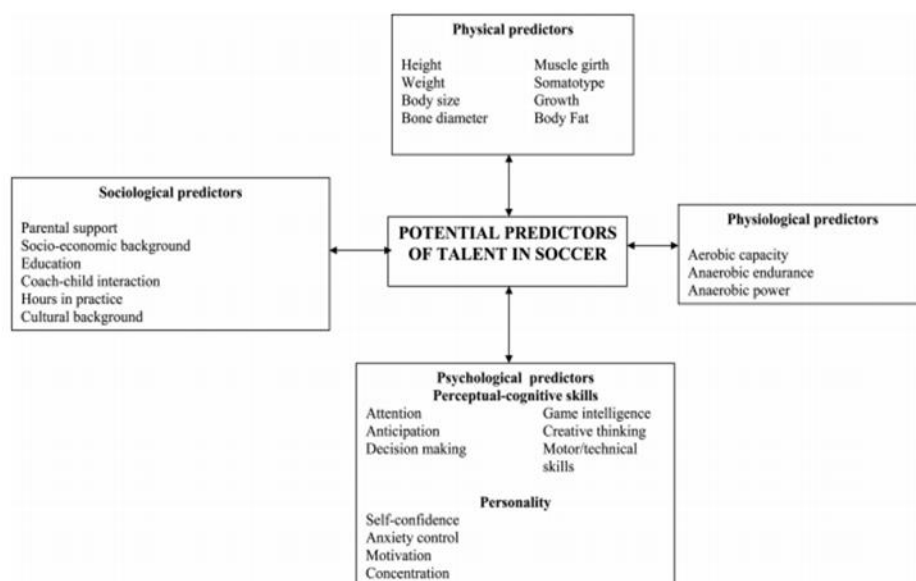
William & Reilly (2000) hevder at dagens profesjonelle fotballklubber legger sin tillit til speidere og trenere, som ved hjelp av en liste med kriterier skal se etter talent. Denne lista kan inneholde følgende tre kriterier: TABS (Technique, Attitude, Balance, Speed), SUPS (Speed, Understanding, Personality, skills) og TIPS (Talent, Intelligence, Personality, Speed) (William & Reilly 2000). Dermed må spilleren skåre høyt på disse ferdighetene for å bli sett på som et talent.

2.2 *Talentidentifisering*

Talentidentifisering har alltid vært komplisert og spørsmålet er: hvordan kan vi identifisere hvem som har talent? I følge Pettersen (2011) er faktorer som fysikk, sosiologisk bakgrunn, fysiologi, psykologi, perseptuell-kognitive evner og personlighet viktige for å avgjøre hvorvidt en spiller er talentfull eller ikke. I fotball er det spesielt viktig å legge

merke til at arbeidskravene er ulike siden det finnes ulike posisjoner å spille i. For eksempel hos en forsvarsspiller vil faktorer som fysikk, taktikk og psykologi være viktige, mens det vil stilles mindre krav til tekniske ferdigheter. En angrepsspiller trenger ikke keeperferdigheter som å slenge seg, på samme måte som en forsvarsspiller ikke trenger å ha avslutningsteknikken til en angrepsspiller. Argumentet blir støttet opp av følgende sitat: «hvis vi i tillegg bringer inn at fotball er et lagspill, hvor man ofte tenker relasjonelle og komplementære ferdigheter og egenskaper, så blir kompleksiteten komplett» (Pettersen, 2011, 14).

I Williams & Reilly (2000) ble det fremvist en modell som presenterte ulike faktorer og ferdigheter som må være til stede hos et fotballtalent (figur 1). I figur 1 kan man se psykologiske faktorer, sosiologiske faktorer, fysiske faktorer, oversikt over ulike ferdigheter og personlighet hos et talent. Hvilke faktorer som er viktige og hvordan de vektlegges er opptil hvert enkelt talent.

Figur 1: Oversikt over ferdigheter som er viktige hos et fotballtalent (Williams & Reilly 2000).

Collins (2011) hevder at talentene identifiseres ut fra deres kroppsbygging og fysiske tilstand, i forhold til hva som kreves i de ulike idrettene. I intervjuene Sæther (2004) gjennomførte med eliteserietrenere, hevdet de at tekniske og taktiske faktorer var de viktigste ved identifisering av talent i fotball. Det ble også nevnt videre i Sæther (2004) at faktorer som fysikk, psykologi og sosiale ferdigheter spilte en viktig rolle. Det vil si at selv om taktikk og teknikk ble nevnt som de viktigste faktorene, vil det ikke holde dersom spilleren mangler for eksempel fysiske faktorer. Som nevnt tidligere hevder Howe et al.

(1998) (i William & Reilly 2000) at talentet blir synliggjort ved hardt arbeid og vilje. Dermed er talentidentifisering en kontrast mellom de ulike ferdighetene, og hardt arbeid og vilje.

I Eggen og Engevik (2010) blir det skrevet at den subjektive meningen ofte er delaktig i valg og identifisering av talent. Dvs. at når speidere eller trenere skal velge, vil de se om spilleren passer inn i deres kultur og struktur. Talentidentifisering er basert på trenerens kunnskap og hukommelse fra lignende situasjoner, støttet opp med årevis av erfaring og refleksjoner (Nash & Collins 2006 i Christensen 2009). En erfaren trener innen fotball vil som regel lettere kunne finne og peke ut hvem som har talent, ettersom treneren har opplevd lignende situasjoner med utallige spillere tidligere.

I figur 1 ser man et grunnlag av viktige faktorer og ferdigheter, men disse blir vurdert og vektlagt ulikt fra klubb til klubb (William & Reilly 2000). I Sæther (2004) kom det fram at faktorer som teknikk, taktikk og fysikk er rangert høyest, mens i Peterson (2011) blir personlighet rangert like viktig. Ved talentidentifisering vil forholdet mellom de ulike ferdighetene, og hardt arbeid og vilje avgjøre hvem som har talent.

2.3 Talentselektering

Når talentet er identifisert, hvilke faktorer er det som avgjør talentselekteringen? I mange tilfeller har vi opplevd at ved talentselektering i ung alder blir fysiske faktorer vektlagt mest (Peterson 2011). Xavi hevdet at ved selektering til La Masia akademi (Barcelona fotballklubb), var villigheten til å lære viktigere enn resultater (Eid 2010). Loko (1994) (i Moberg 2010) hevder at når talentsleksjon skal finne plass, trengs det nøye planlegging og at forventede resultater først kan oppstå etter flere års arbeid. Dette fordi når et talent er identifisert, og selektert, vil talentet trenge flere år på å oppnå sitt fulle potensiale. Loko (1994) (i Moberg 2010) har på sin side delt opp talentsleksjon i seks faser. Den første og viktigste fasen er å finne ut barnets interesse for idrett, deres motorikk til å drive det og hvilken idrett som vil passe barnet best (taktikk, glede, fysikk etc.). I de neste fasene blir spillerens fysiske og tekniske kapasiteter evaluert, og på denne måten kan trenerapparatet forhåpentligvis finne ut hvor langt talentet kan nå.

Talentselektering ved ung alder kan gi både fordeler og ulemper. Fordelene ved talentselektering i tidlig alder er at de får strukturerte treninger med gode og erfarne trenere, samt god oppfølging med skadeforebyggende trening. Talenter som blir selektert inn i G15 landslaget til Norge vil for eksempel få trene under profesjonelle trenere. Slik oppfølging og trening sørger for en systematisk utvikling av talentet og hjelper talentet til å oppnå sitt fulle potensiale.

Ulempene ved selektering i tidlig alder er at spillere født tidlig på året oftest blir valgt foran spillere født sent på året (Grondin 1984 & Barnsley 1985). Dette skyldes at spillere som er født tidlig er mer fysisk modne enn spillere som er født sent på året. Dersom trenere er opptatt av resultater på kort sikt, og kun ser potensiale i de mest modne, kan fotballen risikere å miste talenter med stort potensiale da de har dårligere fysikk (Meylan et al. 2010). I Norge, lik Sverige, er spillere som er født mellom 1.januar og 31.desember i et kalenderår i samme treningsgruppe (Pettersson 2013 og Peterson 2011). Derfor vil ved en talentselektering noen spillere være opptil 12 måneder eldre enn sine treningskamerater. Hos voksne mennesker vil 12 måneders aldersforskjell ikke ha stor innvirkning, men hos barn og unge utgjør det en stor forskjell (Meylan et al. 2010).

Det gjennomføres talentutvelgelsene til ulike talentakademi samt til kretslag og aldersbestemte landslag i norsk fotball. Når det gjelder talentutvelgelsen til aldersbestemte landslag er det NFF som står ansvarlige for det.

2.4 Norges herrelandslag i fotball

Norges fotballforbund ble stiftet den 30.april 1902 og er nå landets største særforbund (Schanke 2007). Det norske A-landslaget spilte sin første offisielle landskamp den 12. Juli 1908 mot Sverige. Norges landslag i herrefotball består av følgende aldersbestemte lag: G15, G16, G17, G18, G19, U21 og U23. U-21 er det nest høyeste nivået før Senior A-landslaget, mens U-23 landslaget blir brukt som rekrutteringslag for spillerne som ikke har tatt opp steget fra U-21 til Senior A-landslaget enda (fotball.no). Formålet med aldersbestemt landslag er at talentene i norsk fotball skal ta steget gradvis fra G-15 landslaget og helt opp til Senior A. Systemet gir talentene erfaring og muligheten til å oppleve et høyere nivå i sin bestemte aldersklasse. Det bør undersøkes om spillere som blir tatt opp på G-15 landslaget oppnår det nivået NFF ser for seg. Er det slik at en spiller må være et av landets beste på sin aldersgruppe for å lykkes på høyere nivå?

2.5 Den relative alderseffekten

Helt siden studiene som ble gjort av Grondin (1984) og Barnsley (1985), har fenomenet relativ alderseffekt vært et kjent tema. Den relative alderseffekten oppstår først og fremst ettersom en aldersgruppe er delt inn årsklasser, dvs. 1. januar til 31. desember i samme kalenderår (Peterson 2011). Pettersson (2013) hevder at denne fordelingen gjelder også i Norge. Dette kan føre til at noen spillere kan være opp mot et år eldre enn sine lagkamerater, ved at den ene er født 1. januar, og den andre født 31. desember (Meylan et al. 2010). På bakgrunn av en slik inndeling, blir dette til fordel for spillere født tidlig på året. Spillere født tidlig er mer modne og fysisk sterkere sammenlignet med spillere født sent på året (Meylan et al. 2010). Wiium et al. (2010) hevder at spillere som er godt utviklet fysisk som regel er født tidlig på året, og blir valgt til elite lagene. Disse faktorene er hovedårsaken til at den relative alderseffekten (RAE) kommer fram (Peterson 2011 og Pettersson 2013).

Much og Grondin (2011) har definert den relative alderseffekten (RAE) slik:

...Children born shortly after the cutoff date are still up to a full year older than late-born children in their respective age group. This difference of age between individuals in the same age group is referred to as relative age, and its consequence is known as the Relative Age Effect (RAE) (Much & Grondin 2011 i Pettersson 2013 s. 6).

Den relative alderseffekten (RAE) har en tendens til å påvirke talentslektering til kretslag og elitelag, men effekten er størst når det gjelder utvelgelse til aldersbestemt landslag i fotball (Peterson 2011). Peterson (2011) bekrefter dette ved følgende sitat:

Vi ser tydeligare RAE när vi granskar fotbollförbundets selektionssystem än vad som generellt finns på klubbnivå – ett betydande antal spelare når eliten via klubbarna, inte via förbundets system (Peterson 2011, 105)

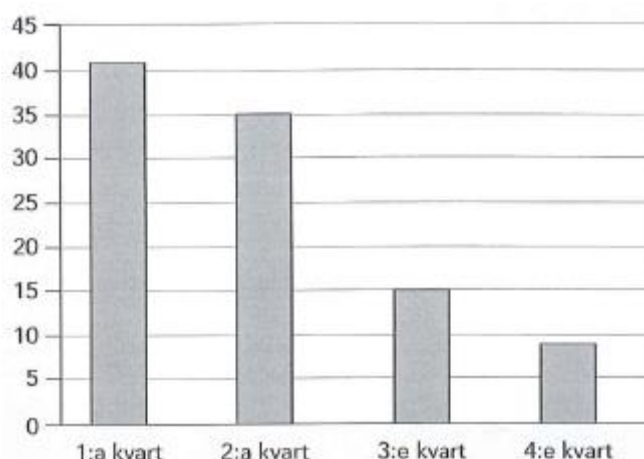
Basert på et annet sitat i Peterson (2011), blir det hevdet at RAE er tydeligere hos gutter enn hos jenter.

Vi ser tydligare RAE för pojkar än för flickor , utifrån att två tredjedelar av alla ungdomsspelare är pojkar (Peterson 2011, 105).

Problemstillingene som er tatt for seg i dette studiet er hvilke nivå talenter som er selektert inn i G15-landslaget når. Musch & Grondin (2001) (i Wiium et al. 2010) hevder at spillere født tidlig på året som har dratt nytte av RAE i ung alder, ikke nødvendigvis er like gode atleter i voksen alder. Når NFF målet sitt om å utvikle disse spillerne til fremtidige Senior A-spillere? Tidligere forskninger gjort på talent og RAE, samt resultatene som har kommet frem i dette studiet, vil kunne danne et grunnlag av argumenter som kan gi et svar på hvorvidt NFF lykkes med talentutvelgelsen.

2.6 Tidligere forskninger gjort på talent og RAE

I sin forskning har Peterson (2011) kommet fram til at den relative alderseffekten eksisterer i svensk barn -og ungdomsfotball. Tallene på 1984-årgangen på aldersbestemte landslaget til Sverige i perioden 1999-2003 viser i prosent at rundt 40 % er født i første kvartal, 35 % av spillerne er født i andre kvartal, mens kun ca. 8 % er født i fjerde kvartal (Figur 2) (Peterson 2011).

Figur 2: Aldersbestemt landslag 1999-2003, fødselskvartal(%) $n=77$ (Peterson 2011, s. 57)

Dette er tall som viser og støtter opp om eksistensen til den relative alderseffekten (RAE) blant barn og unge i svensk fotball.

Tidligere studier gjort innenfor talentselektering viser til at den relative alderseffekten har ført til at mange unge spillere som er født sent på året dropper ut av fotball, ettersom de ikke blir selektert (Helsen et al. 1998) (i Salinero et al. 2013). García-Álvarez & Salvadores (2005) (i Salinero et al. 2013) kom fram til at det var gjennomsnittlig 10 cm i høyde og 10 kg i vekt som var forskjell på talentene født i samme kalenderår. Et annet studie som ble gjort på 281 hockey spillere i alderen 14 og 15, viste at de fleste spillerne

som var født tidlig på året, var høyere og sterkere. (Sherar et al. 2007) (i Salinero et al. 2013).

Men finnes den relative alderseffekten i norsk fotball? Moberg (2010), og Haulan og Sæther (2011) har identifisert slike effekter. Som tidligere nevnt tok Haulan og Sæther (2011) for seg et studie av de norske landslagsspillerne på G15-U21 i 2009, hvor de kom frem til at den relative alderseffekten var framtrædende blant gutter på aldersbestemte landslag. Dette bekrefter også at den relative alderseffekten eksisterer i norsk fotball. Men Haulan og Sæther (2011) hevder videre at RAE er avtakende med økt alder i det norske landslagssystemet i fotball.

Det er derimot ikke identifisert hvilken effekt tidlig identifisering som talent (G15) har på videre karriere, og heller ikke om en eventuell RAE har noen betydning for hvilket nivå spillerne ender opp på.

3.0 Metode

3.1 Valg av metode

Jacobsen (2005) hevder at metode er en måte å gå fram på for å samle inn data om virkeligheten. Vi skiller mellom kvalitativ og kvantitativ metode. Kvalitativ metode er empiri i form av ord (setninger, tekst o.l.) som formidler mening, mens kvantitativ metode er empiri i form av tall, enten naturlige tallstørrelser (kilo, meter, o.l.) eller symboler for ord (f.eks. tallet 5 som symbol for svaralternativet misfornøyd). (Jacobsen 2005, 124).

Ut ifra den todelte problemstillingen ble kvantitativ metode brukt i denne forskningen ettersom at denne metoden var den mest relevante metoden å bruke ved innsamling av data. Datafunn på spillernes fødselsdatoer, hvor langt de hadde nådd, og hvor mange kamper de hadde fått i de forskjellige fotballklubbene sine, G15-landslaget og eventuelt A-landslaget er samlet inn i form av tall. Under denne forskningen ble det brukt primærdata, det vil si data som er hentet inn av forskerne selv (Jacobsen 2005, 124). Data ble samlet inn fra Norges Fotballforbund sin hjemmeside «fotball.no» og nettsidene «altomfotball.no», «soccerdatabase.eu» og «wikipedia.no». Etter innsamling av all data, ble kvalitativ metode også vurdert å bruke ved å sende e-post til Statistikk Sentralbyrå (for få data i form av ord) angående fødselsdato på alle gutter i hele befolkningen i perioden

1988-1991, slik at det eventuelt skulle bli mulig å sammenligne når på året spillerne og resten av alle gutter i hele Norge er født (Jacobsen 2005). Ettersom dette studiet kun fokuserer på talentutvelgelse av idrettsutøvere, var det ikke nødvendig med fødselsdato på vanlig befolkning.

En etisk problemstilling som oppstod ved innsamling av fødselsdato på spillerne var: Bør en kunne ta fødselsdato til en spiller uten å spørre om tillatelse? På bakgrunn av at fødselsdatoene på de fleste spillerne ligger allerede på nett, og er tilgjengelig for offentligheten, vil det kunne være etisk riktig å bruke dem i denne forskningen (Døgl m. fl 2013).

Det første som ble gjort var å ta ut et utvalg av hele populasjonen. Ut ifra statistikkene på hjemmesiden til Norges fotballforbund har ca. 670 spillere vært innom G-15 landslaget siden 1982. Av de ca. 670 spillerne falt utvalget på 87 spillere. Utvalg av denne gruppen på 87 spillere som har vært innom G-15 landslaget mellom 2003 og 2006 representerer populasjonen. De 670 spillerne er altså hele populasjonen man hadde oversikt over og muligheten til å undersøke (Jacobsen, 2005). Nettsidene «altomfotball.no», «soccerdatabase.eu» og «wikipedia.no» ble brukt for å finne fødselsdato på de 87 utvalgte spillerne. Ellers ble hjemmesiden til Norges fotballforbund «fotball.no» brukt for å finne ut hvor langt spillerne hadde nådd, hvilke(n) fotballklubb(er) de spilte på og hvor mange kamper de hadde fått totalt. De statistikkene som ble funnet på disse nettsidene er pålitelige og troverdige. Grunnen for at de er pålitelige og troverdige er fordi tallene kommer fra Norges Fotballforbund. Det er neppe lite troverdig at statistikk som er oppført på hjemmesiden til et nasjonalt fotballforbund ikke stemmer. Data fra de andre nettsidene er også blitt dobbeltsjekket slik at de stemmer.

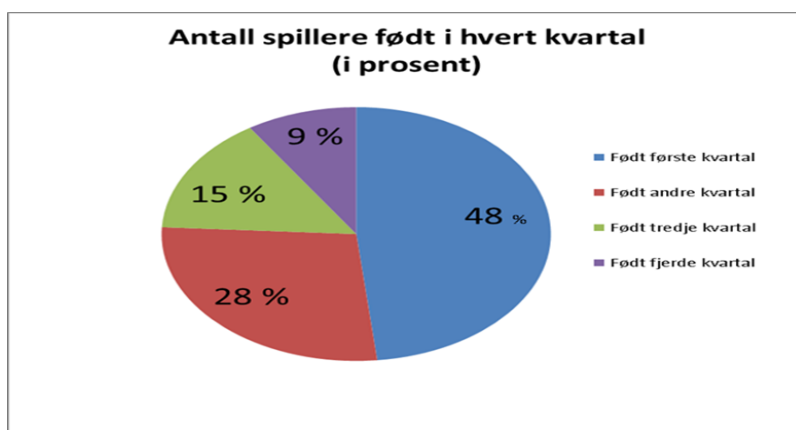
Data ble behandlet i Microsoft Excel versjon 2010. I Excel ble det lagt inn og regnet ut følgende variabler: antall spillere født i hvert kvartal, antall spillere fra hvert kvartal nådd toppfotball, antall kamper på ulike nivå fordelt på fødselskvartal, antall spillere fra ulike kvartal nådd Senior A og gjennomsnittlig antall kamper for hvert kvartal i ulike nivå. Nivåinndelingen er basert på den norske toppfotballen og fotballen i europeiske ligaer. Spillerne er delt inn i fem ulike nivå, dvs. nivå 1, nivå 2, nivå 3, nivå 4 og Norges senior A-landslag. Nivå 1 tilsvarer de høyeste og beste divisjonene i alle europeiske land (f.eks. Tippeligaen i Norge, Premier League i England, og Serie A i Italia). Nivå 2 er de nest

høyeste divisjonene (f. eks. 1.divisjon i Norge, Championship i England og Serie B i Italia). Nivå 3 tilsvarer den tredje høyeste divisjonen (f. eks. Oddsenligaen i Norge, League 1 i England og Serie C i Italia) og nivå 4 er den fjerde høyeste divisjonen (f. eks. 3.divisjon i Norge og League 2 i England). Grunnen for at nivåinndelingen ble slik var først og fremst fordi det norske toppfotballsystemet består av de fire høyeste divisjonene i Norge.

Excel ble også benyttet til fremstilling av figurer i form av stolpe – og sektordiagram (Kapittel 4 – Resultat) på en riktig og oversiktlig måte. For eksempel i figur 2 har tallene blitt fremstilt i et stolpediagram, mens i figur 8 har tallene blitt fremstilt i et sektordiagram. Grunnen for at figur 8 ble fremstilt i et sektordiagram var fordi her kommer resultatene frem i prosent og det viser da samtidig en slags «størrelsesforskjell» mellom kvartalene de ulike spillerne er født i.

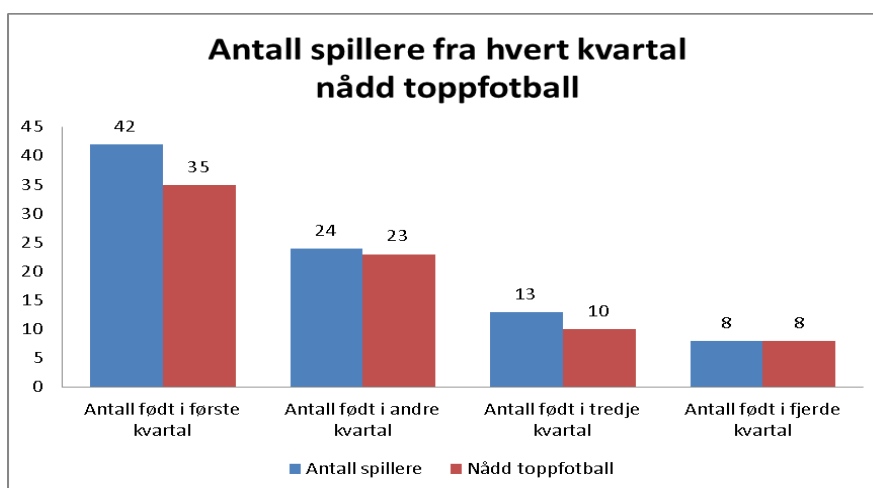
4.0 Resultatanalyse av G-15 landslaget

I dette resultatanalyse-kapittelet vil det bli sett på funnene som har blitt gjort. Det er tilsammen 7 figurer hvor ulike statistikker rundt G-15 landslaget i perioden 2003-2006 blir presentert.

Figur 3: Figuren viser spillere født i hvert kvartal i prosent. Det er hele 48 % som er født i første kvartal. $n=87$.

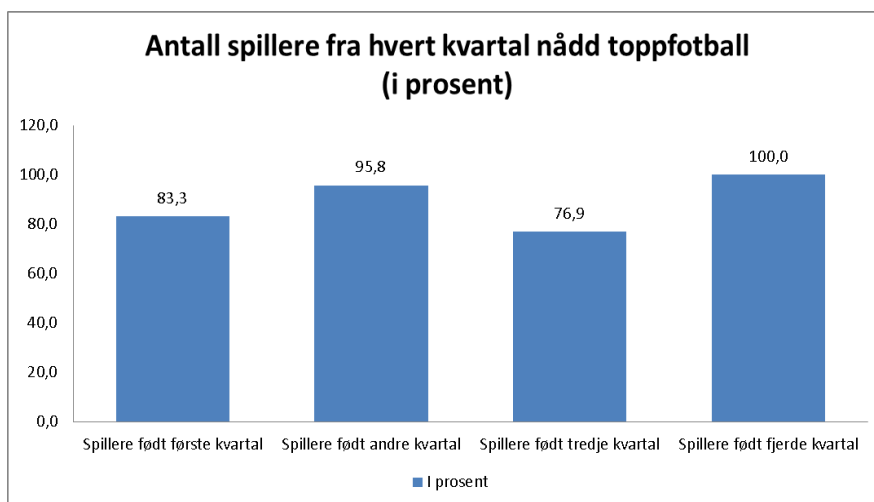
I figur 3 ser man at kun 9 % av 87 spillere som ble tatt ut på G-15 landslaget i perioden 2003-2006 er født i fjerde kvartal. Videre ser en at første kvartal dominerer med 48 %. Man kan se at det er hele 76 % av spillerne som er født tidlig på året når vi slår sammen første og 2.kvartal, mens kun 24 % er født seint på året, altså i tredje og fjerde kvartal.

Figur 4: Denne figuren viser at hele 76 av 87 spillere nådde toppnivå. Alle spillere født fjerde kvartal nådde toppnivå, mens i andre kvartal var det 23 av 24 spillere som nådde toppnivå.

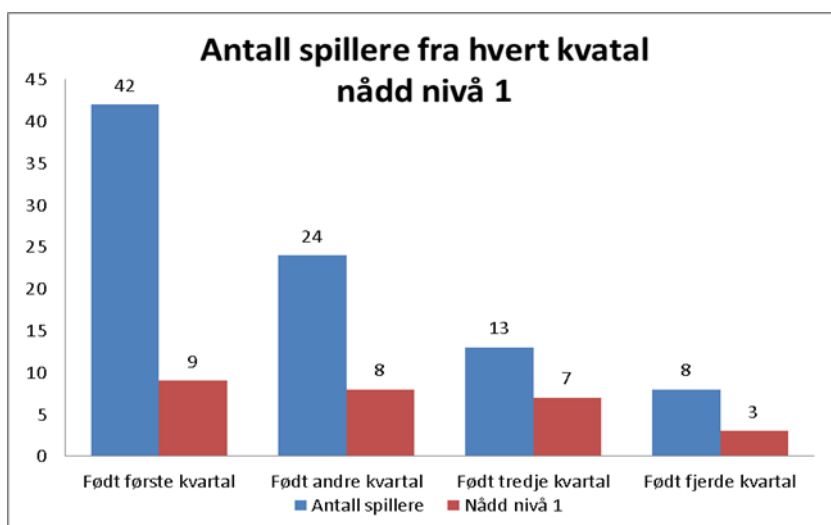
I figur 4 ser man resultatet over antall spillere fra hvert kvartal som har nådd toppfotball. Resultatet som er kommet fram i figur 4, viser at hele 76 av 87 registrerte spillere har nådd toppfotball, dvs. nådd nivå 4 eller bedre. Det er viktig å legge merke til at det er betraktelig

flere spillere født første og andre kvartal enn tredje og fjerde kvartal. Hvis man ser på spillerne som er født i fjerde kvartal, kan man se at samtlige spillere har nådd toppnivået i fotball. Av de spillerne som er født i andre kvartal, er det kun en av 24 spillere som ikke har nådd toppnivået i fotball.

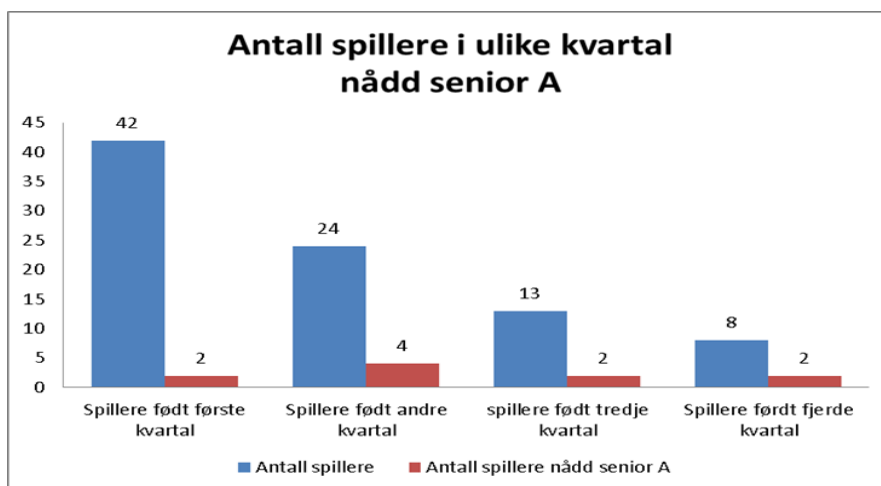
Figur 5: Denne figuren viser antall spillere nådd toppfotball i prosent. Alle spillerne som er født i fjerde kvartal har nådd toppnivået i fotball.

Figur 5 viser antall spillere fra hvert kvartal nådd toppnivået i fotball i prosent. Man ser at de spillerne som er født i fjerde kvartal dominerer denne statistikken. Det man også ser er at 76.9 % av spillerne født i tredje kvartal nådde toppnivå i fotball, og det er den laveste prosentandelen i figur 4. Statistikken i figur 4 viser at det generelt ikke er stor forskjell på prosentandelen av spillerne nådd toppnivå fra hvert kvartal.

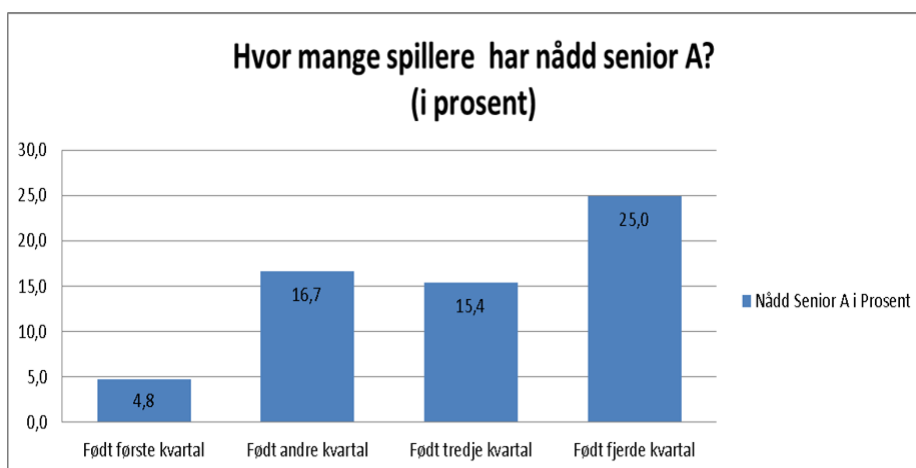
Figur 6: Denne figuren viser antall spillere som er etablerte på nivå 1.

På denne figuren kan man se hvor mange spillere fra hvert kvartal som har nådd nivå 1. Det er viktig å være oppmerksom på at dette er spillere som har etablert seg på høyeste nivå, dvs. at spillerne har 10 kamper eller flere. I dette tilfellet har 27 av 87 spillere klart å etablere seg på høyeste klubbnivå.

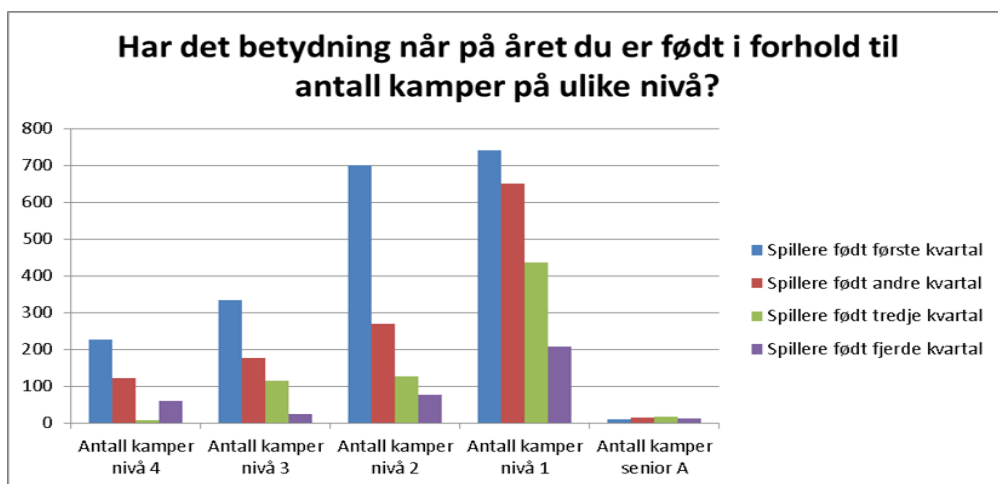
Figur 7: Denne figuren viser antall spillere nådd Norges Senior A-landslag i ulike nivå. Totalt har 10 av 87 spillere nådd Senior A.

I figur 7 ser man en oversikt over 87 spillere som er fordelt på de ulike kvartalene de er født i. Blå farge viser antall spillere i hvert kvartal, og den røde fargen viser antall spillere som nådde Senior A-landslaget. Det er kun 8 spillere født i fjerde kvartal, og 2 av disse spillerne har nådd seniornivå. Mens av hele 42 spillere født i første kvartal, har kun 2 av disse spillerne nådd senior A. Det er flest spillere født i fjerde kvartal (4 spillere) som har nådd senior A. Sammenlagt har 10 av 87 spillere nådd Senior A.

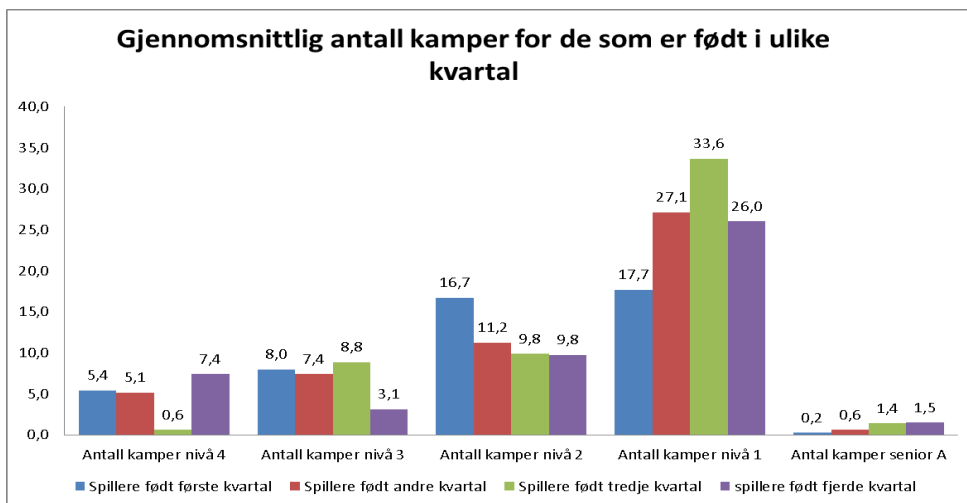
Figur 8: Denne figuren viser spillere nådd Senior A fra hvert kvartal i prosent. Prosentvis er det flest spillere fra fjerde kvartal som har nådd Senior A med 25 %.

Figur 8 viser prosentvis spillere som har nådd Senior A-landslaget. Med prosent ser man klare endringer fra figur 7. Mens det var flest spillere fra 2.kvartal som hadde nådd Senior A-landslaget med fire spillere (figur 7), er det prosentvis flere fra fjerde kvartal som har nådd Senior A-landslaget (figur 8). Man ser at 25 % av spillere født i fjerde kvartal nådde Senior A-landslaget, mens kun 4.8 % av spillere født i første kvartal nådde Senior A-landslaget.

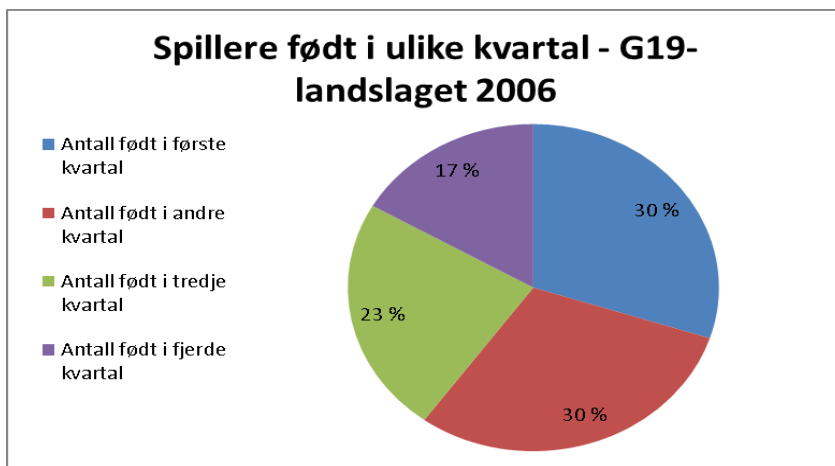
Figur 9: Antall kamper på ulike nivå fordelt på fødselskvartal. Spillere som spilte på G15 i perioden mellom 2003 – 2006, født i første kvartal har flest kamper på alle nivå.

I figur 9 ser man antall kamper på ulike nivå fordelt på fødselskvartal. Det er fire klubbnivå og Senior A-nivå. Blåfargen representerer spillere født i første kvartal, og de dominerer med flest kamper på alle nivå innen klubb fotball. Den røde fargen representerer spillere født i 2.kvartal, og de har nest flest kamper på alle de fire nivåene innen klubb fotball. Grønn farge er spillere født i tredje kvartal, og de har minst kamper på nivå 4. På nivå 1, 2 og 3 har dem kun flere kamper enn spillerne født i fjerde kvartal. På Senior A-nivå har spillerne som er født i tredje kvartal flest kamper med 18, mens spillerne født i første kvartal har minst, kun 10 landskamper. Spillere født i 2.kvartal har 14 kamper mens spillere født i fjerde kvartal har 12 kamper. Sammenlagt har det blitt 54 kamper for alle spillerne.

Figur 10: Denne figuren viser gjennomsnittlig antall kamper for hvert kvartal i ulike nivå. På nivå 1 og Senior A er det kvartal 3 og 4 som har flest gjennomsnittlig antall kamper.

I figur 10 ser man en oversikt over antall kamper per spiller i gjennomsnitt. På nivå fire har spillere født i fjerde kvartal flest kamper i gjennomsnitt med 7,4 kamper, mens spillere født tredje i kvartal har minst med 0,6 kamper i snitt. På landslagsnivå har fjerde kvartal flest kamper med 1.5 kamper i snitt per spiller, mens første kvartal kun har 0,2 kamper i snitt. På nivå 1 er det spillere født tredje i kvartal som dominerer med 33,6 kamper i snitt.

Figur 11: Denne figuren viser oversikt over de 30 spillerne som Tor Ole Skullerud mente var landets beste født i ulike kvartaler i prosent

I denne figuren kommer det fram at RAE er framtreddende blant G19-landslaget i 2006. Tilsammen er 60 % av spillerne født i første og andre kvartal, og kun 40 % av spillerne er født i de to siste kvartalene.

5.0 Drøfting

5.1 Eksisterer RAE i norsk fotball?

Det har tidligere vært forsket på hvorvidt RAE eksisterer i norsk og europeisk fotball. Hovedfokuset til forskerne når det gjelder relativ alderseffekt har alltid vært at de som er født tidlig på året har en fordel. Faktorer som størrelse og styrke er gjentakelser som går om igjen i all forskning gjort om RAE. Collins (2011) hevdet at talentet er identifisert ut ifra kroppsbygging og fysisk tilstand, og Meylan et al. (2010) hevdet at tidlig fødte spillere er sterkere fysisk og mer modne. Det kommer også fram hvordan mange talenter født sent på året slutter med fotball fordi de er mindre fysisk sterke (Garcia-Alvarez & Salvadores 2005 og Helsen et al. 1998, i Salinero et al. 2013). Slike effekter har kommet fram i dette studiet om G15-landslagsspillerne, om at spillere født tidlig på året er blitt valgt fremfor spillere født sent på året. Figur 3 i resultatanalysen viser at RAE er framtreddende blant de 87 utvalgte spillerne som har vært innom det norske G15-landslaget i perioden 2003-2006. Videre ser man i figur 3 at 48 % av spillerne er født i første kvartal, og man ser klart og tydelig RAE i denne spillergruppa. Tidligere studier gjort i Norge av Haulan og Sæther (2011), og Moberg (2010) har vist slike effekter i norsk fotball. Haulan og Sæther (2011) viste slike effekter hos G15-U21 landslagene, og Moberg (2010) hos Molde sitt Aker akademi (spillere i 10-14 årsalderen). Ettersom at tre forskjellige studier har vist RAE i Norges talentselekteringssystem i fotball, tyder det på at RAE mest sannsynlig eksisterer her. Peterson (2011) hevdet at RAE er tydeligere på aldersbestemte landslag, enn på krets – og klubbnivå. Denne påstanden blir delvis bekreftet ved at RAE er svært tydelig på aldersbestemte landslag (figur 3).

5.2 Hvor langt nådde G15-landslagsspillerne fra perioden 2003-2006?

Det er bekreftet RAE på aldersbestemte landslag, men hvor langt når disse talentene? NFF sitt mål og visjon om spillerutvikling er å gi utviklingsmuligheter til gutter og jenter som har ambisjoner om å rekrutteres til norsk toppfotball i framtiden (Haavik 2009). Figur 4 viser oversikt over antall spillere nådd toppfotball, og resultatene viser at 76 av 87 (tilsvarer 87,35 %) spillere klarte å nå ulike nivåer innenfor toppfotball. Spørsmålet er da om NFF er tilfredsstilt med disse resultatene og om det tilsvarende deres visjon om spillerutvikling. I Norge blir alt fra tredje divisjon og oppover ansett som toppfotball, men vil NFF være fornøyde hvis spillerne ikke når høyere enn tredje divisjon? Ettersom målet

med talentselektering er å rekruttere spillere til norsk toppfotball, ble resultatene innsnevret fra antall spillere nådd topp 4-nivå, til antall spillere nådd nivå 1 (høyeste nivå) og Senior A-landslaget. Figur 6 viser at 27 av 87 (tilsvarer 33.03 %) spillere er etablerte på høyeste klubbnivå, og figur 7 viser at 10 av 87 spillere klarte å nå Senior A. For å finne ut om NFF når sine mål, skal disse resultatene sammenlignes med tidligere forskning.

I artiklene skrevet av Sonstad (2006) og Kvam (2012) kom det fram at etter en seks årsperiode, klarte kun 5 av 30 spillere som var på G19-landslaget i 2006 å etablere seg i Tippeligaen, og det tilsvarende 16.7 %. Studiet gjort om G15-landslaget tar utgangspunkt i hvor langt talentene nådde, og figur 6 viser at 27 av 87 spillere (33.03 %) klarte å etablere seg på høyeste klubbnivå. Tallene fra G15-landslagsspillerne sammenlignet med tallene fra G19-landslagsspillerne, viser at det var 14.33 % flere etablerte spillere på høyeste klubbnivå blant G15-landslagsspillerne enn blant G19-landslagsspillerne. Ut ifra denne sammenligningen vil NFF være svært tilfredsstilt med resultatene som har kommet fram hos G15-landslagsspillerne i dette studiet.

I figur 11 i resultatanalysen kommer det fram at RAE er framtrepende blant de 30 talentene som ble utvalgt av Tor Ole Skullerud (Sonstad 2006 og Kvam 2012). Dette kan tyde på at det i denne selekteringen gjort av Skullerud har blitt lagt størst vekt på fysiske faktorer (figur 1) (William & Reilly 2000). Kunne man fått frem enda flere talenter dersom man ikke kun valgte ut de som er født tidlig på året? Howe et al. (1998) (i William & Reilly 2000) hevdet at talent kan synliggjøres ved hardt arbeid og vilje. Et eksempel fra norsk fotball, er Erik Huseklepp, nåværende spiller for tippeligaklubben SK Brann. Som 16-åring i 2001 ble han vraket fra junior elitelaget til Fyllingen, fordi han var for liten og manglet fart og styrke (Opheim 2012). Ved hardt arbeid og vilje klarte Huseklepp å overbevise SK Brann i 2005, og ble tilbudt kontrakt. I 2008 ble han tatt ut til sin første landskamp (NFFs hjemmeside). Dette er et av mange eksempler som tyder på at talentarbeidet i norsk fotball ikke foregår slik NFFs visjon tilsier. Junior elite lagene tenker på resultat fra dag en, i stedet for å utvikle spillere til toppfotballen. Loko (1994) (i Moberg 2010) hevdet at forventede resultater ved tidlig seleksjon kan først oppstå etter flere års arbeid. Xavi (i Eid 2010) sa at Barcelonas akademi, La Masia ikke er resultatorientert når det gjelder talentsleksjon, men at det heller ses etter spillere som er villig til å lære. Visjonen NFF har om talentarbeid inneholder samme kriteriene, men man ser at disse kriteriene ikke blir fulgt opp (Opheim 2012, Sonstad 2006, og Kvam 2012).

Forskjell på antall spillere nådd Senior A er svært overraskende, med store forskjeller. I studiet gjort om G15-landslagsspillerne kom det fram at 10 av 87 spillere nådde Senior A, tall som tilsvarer 11.50 %. For NFF kan disse resultatene være tilfredsstillende i forhold til G19-landslagets resultater, der det kom fram at ingen spillere hadde klart å etablere seg på Senior A.

5.3 Den relative alderseffekten i forhold til oppnådd nivå

I dette studiet gjort om G15-landslaget ble RAE observert (figur 3), og det kom fram gode resultater om hvor langt spillerne nådde. Finnes det en sammenheng mellom hvilket nivå man når, og når man er født på året? I figur 9 og 10 blir det lagt frem en sammenligning av når på året spillerne er født, og hvor mange kamper det er spilt. Resultatet som kommer fram i figur 9, viser at første kvartal er dominerende i antall kamper, og dette kan skyldes at det er flest spillere født i første kvartal. Resultatet i figur 10 derimot viser klart og tydelig sammenhengen mellom når på året spillerne er født og hvilket nivå dem når. Spørsmålet som dukker opp er, hvorfor har spillere født første kvartal minst kamper på høyeste nivå (nivå 1) mens spillere født tredje kvartal har flest?

I tidligere studie gjort av Sherar et al. (2007) (i Salinero et al. 2013) på 281 hockey spillere, kom det fram at spillerne som var født tidlig på året, var høyere og sterkere. Siden spillere født første kvartal er store og sterke når de blir selektert til G15-landslaget, møter de ingen nevneverdige utfordringer. Spillere født sent på året og som er mindre sterke, møter derfor utfordringer fra dag en (Meylan et al. 2010). Det vil si at når spillerne blir eldre, og alle blir ferdigutviklet, vil det være like store utfordringer for alle. Dette viser seg å stemme ettersom spillere som har dratt nytte av RAE i ung alder, ikke nødvendigvis gjør det like bra i voksen alder (Musch & Grondin 2001, i Wiium et al. 2010). Dermed er det lettere for spillere som er født sent på året å takle utfordringene, enn spillere født tidlig på året. Dette er noen grunnleggende argumenter som forklarer hvorfor det er færrest kamper på høyt nivå for spillere født første kvartal.

5.4 *Hvordan bør talentidentifisering og talentselektering i Norge endres?*

Som tidligere nevnt er NFFs visjon i talentutvikling å gi utviklingsmuligheter til gutter og jenter som har ambisjoner om å rekrutteres til norsk toppfotball i framtiden (Haavik 2009). Dette er et godt utgangspunkt i endringen av hvordan talentidentifisering og talentselektering i Norge bør være. I den verden vi lever i dag, vil det dessverre ikke holde med å ha en visjon som ikke trer i kraft, eller om visjonen ikke blir riktig presentert. Visjonen går ut på å velge ut talenter med ambisjoner om å nå toppnivå, men ettersom at kun spillere som er født tidlig på året og er fysisk sterkere blir selektert, mister man gode talenter som forsvinner fra gruppa. Williams & Reilly (2000) la fram en liste over forskjellige kriterier (TABS, SUPS og TIPS) som ble brukt av profesjonelle fotballklubber (spesielt i England) til å identifisere talent. I disse kriteriene finner man ferdigheter som teknikk, holdning, fart, forståelse og personlighet, men overraskende nok blir ikke fysikk nevnt. Dette kan tyde på at de største fotballklubbene i verden har fått en forståelse av at noen talenter opplever en senere fysisk utvikling, og dermed utelukker de fysiske faktorer. Selv om 27 av 87 spillere fra G15-landslaget i perioden 2003-2006 klarte å etablere seg i tippeligaen (figur 6), kunne disse tallene vært mye høyere med en annerledes talentsatsing. NFF bør i sin visjon spesifisere hvilke krav som bør være til felles ved identifisering av talent.

NFFs største utfordring ved talentselektering er å være orientert på at forventede resultater kan først oppstå etter flere års arbeid (Loko 1994, i Moberg 2010). En tendens norske fotballtrenere har, er at de vil ha umiddelbare resultater (Opheim 2012). Disse tendensene er nødt til å forsvinne om talentselekteringen i norsk fotball skal utvikle seg til å bli bedre.

6.0 Avslutning

6.1 Konklusjon

Det kan konkluderes med at RAE eksisterer i G15-landslaget i perioden 2003-2006. Dette ble i kapittel 5.1 drøftet opp mot tidligere forskning gjort om RAE i norsk fotball, og alt tyder på at fenomenet RAE finnes i det norske talentsелеkteringssystemet.

Den første av den todelte problemstillingen var: Hvilket nivå nådde de av spillerne som var på G15-landslaget i perioden 2003-2006? Ut fra resultatene kom det fram at hele 76 av 87 spillere nådde topp 4-nivå i toppfotballen (figur 4). Nærmere bestemt klarte 27 av 87 spillere (33.03 %) å nå nivå 1, som er det høyeste klubbnivået (figur 6). Det vil si at kun 10 spillere fra G15-landslaget ikke nådde toppnivå. Dette viser at de fleste spillerne fikk en mer eller mindre vellykket fotballkarriere.

Den andre av den todelte problemstillingen var: Dersom det observeres RAE på spillerne på G15-landslaget i perioden 2003-2006, er det da sammenheng mellom hvilket nivå man når og når man er født på året? Som tidligere nevnt ble RAE observert på G15-landslaget i perioden 2003-2006 (figur 3). Figur 10 viser at det er en klar sammenheng mellom hvilket nivå man når og når på året man er født. Denne figuren får fram at de som er født sent på året har flere kamper i snitt per spiller, enn spillere født tidlig på året. Det vil si at spillere som var født tidlig og tok nytte av fysikken sin, ble tatt igjen av spillere som var født sent og mindre fysisk utviklet.

LITTERATUR

Bøker og artikler

Barnsley RH, Thompson AH, Barnsley PE (1985): *Hockey success and birthdate: the RAE.* *Can Assoc Health Psys Educ Recreation Journal*; 51.

Christensen, Mette Krogh, 2009: «An eye for Talent»: Talent Identification and the «Practical Sense» of Top-Level Soccer Coaches. *Sociology of Sport Journal* 26, nr.3:365-382

Døgl, Dagfinn m.fl 2013.: *Etikk for økonomifag.* Gyldendal forlag

Eid, Anders 2010 Tema: Xavi hyller Barcelonas La Masia akademi
<http://www.tv2.no/a/3315563> (Lest 21.5.2014 kl. 17.30)

Grondin S, Deschaies P, Nault LP (1984): *Trimesters of birth and school output (In French).* *Apprent Social* 16.

Haavik, Yngve 2009
https://www.fotball.no/Landslag_og_toppfotball/spillerutvikling/NFFs-spillerutviklingsmodell/ (Lest 22.5.2014 kl. 16.40)

Haulan, Christian 2013:Tema:Relativ alderseffekt
<http://www.fotballsonen.com/hva-er-relativ-alderseffekt/> (Lest 3.4.2014 kl. 18.00)

Haulan, Ch. Og Sæther, SA. 2011. Tema: Aldersbestemt fotballandslag i Norge
http://www.idrottsforum.org/articles/saether/haulan_saether/haulan_saether110831.html
(Lest 8.5.2014 kl. 18.00)

Jacobsen, Dag Ingvar. 2005. *Hvordan gjennomføre undersøkelser? Innføring i samfunnsvitenskapelig metode. 2.utgave.* Kristiansand S.: Høyskoleforlaget AS – Norwegian Academic Press

Jacobsen, David 2013: *Building your youth soccer organization`s culture.* *Soccer Journal* Jan/Feb2013, Vol. 58 Issue 1, p54 1p.

Kvam, Lars Hojem 2012: Vi kalte dem Fotball-Norges 30 største talenter.
<http://www.dagbladet.no/2012/10/10/sport/landslaget/fotball/drillo/vm-kvalifisering/23797016/> (Lest 9.5.2014 kl.16.00)

Meylan C, Cronin J, Olive J, Hughes M 2010; *Talent Identification In Soccer, The Role of Maturity Status on Physical, Physiological and Technical Characteristics;* *International Journal of Sports Science & Coaching* Dec2010, Vol. 5 Issue 4, p571 22p.
<http://web.a.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=12&sid=b3f627ef-9745-4bd4-b86a-717e91f715b6%40sessionmgr4005&hid=4106>

Opheim, Steffen 2012
<http://www.ba.no/sport/fotball/brann/article6184433.ece> (Lest 22.5.2014 kl 17.50)

Peterson, Tomas. 2011. *Talang utveckling eller talangavveckling? Malmö, SISU idrottsböcker.*

Salinero, J.J., Pérez, B. Burillo, P. & Lesma, M.L. (2013). *Relative age effect in European Professional Football. Journal of Human Sport & Exercise 2013, Vol. 8 Issue 4, p966 8p*

Schanke, Tom 2007: *Norsk Idretts leksikon.: det største oppslagsverket om norsk toppidrett helt fra 1879. Aller forlag AS 2007 1.Opplag Oslo.*

Sonstad, Trym Oust 2006: *Her er fotball-Norges 30 største talenter.*
<http://www.dagbladet.no/sport/2006/01/17/455052.html> (Lest 29.4.2014 kl. 15.20)

Sæther, SA 2004. *Fotball og talent. En studie av norske eliteserietrenere sin forståelse av talent i fotball. Hovedfagsoppgave, NTNU.*

Wiium, Nora; Lie, Stein Atle; Ommundsen, Yngvar; Enksen, Hege R., *International Journal of Applied Sports Sciences 2010, Vol. 22 Issue 2, p66*

Williams, A. M. & Reilly, T. (2000). *Talent Identification and development in soccer. Journal of Sports Sciences, 18, 657–667*

Norges Fotballforbund – Herrelandslag i fotball
http://www.fotball.no/Landslag_og_toppfotball/Landslag/Aldersbestemt_gutter/Aldersbestemt-gutter/ (Lest sist 5.5.2014)

Spillersøk
<http://soccerdatabase.eu/players/> (Lest sist 25.3.2014)
http://www.fotball.no/Landslag_og_toppfotball/Statistikk/ (Lest sist 25.3.2014)

Bacheloroppgaver og annet relevant stoff

Pål Engevik og Åsmund Eggen, 2009
http://brage.bibsys.no/xmlui/bitstream/handle/11250/152607/bachelor_engevik.pdf?sequence=1

Bent Aksel Pettersson, 2013
http://brage.bibsys.no/xmlui/bitstream/handle/11250/152671/bachelor_pettersson.pdf?sequence=1

Jaran Moberg, 2010
http://brage.bibsys.no/xmlui/bitstream/handle/11250/152619/bachelor_moberg.pdf?sequence=1

Svein Roger Pettersen, 2011
http://www.fotball.no/Documents/PDF/2011/Trener/UEFAA_oppgaver_SveinRogerPettersen.pdf